

- א. לאחר שנטל הגדול ויצא בו – אין איסור ליתן לקטן [מלבד בחו"ל שנוהגים שני ימים, וצריך 'לכם' גם ביו"ט שני של גליות]. ויש מהאחרונים שכתבו שאין כדאי לעשות כן, שמא יזדמן לו אחד שיבקש ממנו ליתן לו לצאת בו (מובא בבאור הלכה תרנח, ו).
- ב. כתבו הר"ן והריטב"א: מדובר בקטן שלא הגיע ל'עונת הפעוטות', אבל כשהגיע [כבן שש או שבע] – הרי תקנו לו שיהא בר הקנאה לאחרים במטלטלין ומתנתו מתנה. והרמב"ם ועוד חולקים. וכתבו אחרונים שיש להחמיר בדבר (ע' באור הלכה תרנח, ו).
- ג. נחלקו הפוסקים האם אפשר להקנות הלולב לזמן מוגבל באופן שבכלות הזמן יחזור הלולב לבעליו ללא קניין.
- ועוד נחלקו, האם צריך להקפיד ביום טוב ראשון שהקטן יטול ארבע מינים שלו (מג"א ועוד) או אפשר אף בשאול (בגדי ישע. וכן הוכיח המשנ"ב מכמה ראשונים. וע' לעיל מב).

דפים מז – מז

פט. מה דין שמיני עצרת בחו"ל לענין ישיבת סוכה והברכות?

נחלקו רב (כפי שמסר בשמו רב יהודה בנו של רב שמואל בר שילת) ורבי יוחנן, אודות מצות סוכה בשמיני עצרת בחו"ל שהוא ספק שביעי, ונחלקו שתי לשונות בפירוש מחלוקתם; לפי לשון אחת, נחלקו אודות ברכת 'לישב בסוכה' ביום זה אבל לדברי הכל יושבים בסוכה. וללשון אחרת לדברי הכל אין מברכים עליה, לא נחלקו אלא על עיקר הישיבה.

רב יוסף פסק כרבי יוחנן ששמיני עצרת אין דינו כשביעי [לענין ברכה או לענין הישיבה, כפי שתי האפשרויות האמורות]. ולהלכה הסיקה הגמרא שיש לישב בסוכה אבל לא לברך.

כן פסק הרי"ף ועוד. וכתב ראבי"ה: דוקא לענין אכילה אמרו, שיש היכר בכך שאינו מברך, אבל לישן בסוכה אסור (וכן הביא הרמ"א וכן פסק המגן-אברהם והנודע-ביהודה קמא ז). ויש חולקים (ע"ש ב"א ר"ה טז. בית יוסף תרסח; חיי אדם קנג, ה. וכן הביא מהנהגת הגר"א, שהיה ישן בסוכה בשמיני עצרת. וכן הקפידו בבית בריסק. וע' בלשון ר"ח ובחדושי הנצי"ב). ומנהג העולם שאין ישנים בסוכה (משנ"ב תרסח סק"ו). ובשער הציון (שם) דחה את המנהג לאכול בליל שמיני עצרת בבית. ואילו ר"צ הכהן (בקונטרס משיב צדק) האריך הרחיב ליישב מנהג זה שנהגו בו כמה מגדולי ישראל, ויש נוהגים אף ביום שמיני עצרת שמקדשים ואוכלים יותר מכביצה בסוכה ושאר הסעודה ממשיכים בבית (וע' גם בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד לא; ארץ צבי סוכות עמ' קטז; שפת אמת; מועדים וזמנים ח"א צב).

שאר ברכות היום, בתפילה קידוש וברכת המזון (וכן לענין ד' מינים. פוסקים) – לדברי הכל אינו כסוכות.

דף מז

- צ. א. האם אומרים 'זמן' (= ברכת 'שהחינו') בשמיני עצרת ובשביעי של פסח?
ב. באלו דברים חלוק שמיני עצרת מחג הסוכות להיות רגל בפני עצמו?
ג. האם ברכת הזמן נאמרת על הכוס בדוקא?

- ד. מי שלא ברך זמן ביום טוב ראשון של חג, האם אומרו בשאר הימים?
 ה. האם הפרים האילים והכבשים שבחג מעכבים אלו את אלו?
 ו. שמיני עצרת ושבועות ופסח שני, האם טעונים 'לינה' בירושלים?
 ז. אלו דברים טעונים לבוא עם הביכורים?

א. אמר רבי יוחנן: אומרים 'זמן' בשמיני של חג ואין אומרים 'זמן' בשביעי של פסח [שהרי שמיני עצרת חלוק מהחג שלפניו בסוכה ובלולב, ואף בניסוך המים – לחכמים, אבל לר"י מנסך כל שמונה. (רבי לוי בר חמא ואיתימא רבי חמא בר' חנינא). ואעפ"י שגם שביעי של פסח חלוק מיו"ט ראשון שאין בו חובה לאכול מצה, אינו חלוק אלא מהלילה ולא מהיום, וגם אינו חלוק מהימים שלפניו כשמיני עצרת שחלוק משלפניו (רבינא). ובכל ימי החג מקריבים פרים במספר הפוחות והולך באחד ואילו בשמיני קרב פר אחד בלבד שלא כפי סדר המנין (רב פא. וכן חלוק באילים ובכבשים משאר הימים. ערש"ש); בימי החג נאמר וביום ובשמיני ביום ללא ו' החיבור (רב נחמן בר יצחק); בשביעי נאמר כמשפטם ובשמיני כמשפט (רב אשי)].
 וכן אמר רב נחמן. ואילו רב ששת אמר: אין אומרים זמן בשמיני עצרת. והסיקו להלכה שאומרים זמן בשמיני. וכן סייעו מהברייתא.

ב. שמיני רגל בפני עצמו, שאין בו מצות סוכה ולולב כבסוכות. ולא ניסוך המים – לחכמים.
 כשם ששבעת ימי החג טעונים קרבן ושיר (במקדש – 'למנצח על השמינית. ראשונים) וברכה ולינה, אף שמיני עצרת טעון אותם. [פירוש 'ברכה' – ברכת הזמן. ולרב ששת, הזכרה מיוחדת בברכת המזון ובתפילה].

רבנו תם פירש 'שיר' – שאומרים בו מזמור שלם בבית הכנסת, שלא כבשאר הימים שאומרים חצי מזמור בכל יום.
 וכן נוהג בו פייס במקדש לזכות בקרבנות היום, שלא כבשאר פרי החג שהיו כל המשמרות מקריבים כסדרן בלא פייס.
 וכן היו מברכים בשמיני את המלך (תוספתא. ויש מפרשים כן בברייתא 'ברכה'). וכן הוא דוחה אבילות, שעולה כשבעה ימים מתוך השלשים (כפר"ח ורי"ף רגל').
 א. אף על פי ששמיני רגל בפני עצמו לכל הדברים הללו, לענין תשלומין הריהו תשלומין לראשון (יומא ג. ועוד).

ב. הריטב"א כתב ששמיני רגל בפני עצמו לענין מי שהיה פטור מהראיה בימים הראשונים – חייב בשמיני עצרת, כגון קטן שנתגדל או גוי שנתגייר. ובשפת אמת תמה על כך (וע' גם בחדושי הנצי"ב).

ג. רב נחמן אמר: זמן אומרו אפילו בשוק.

ד. משמע בגמרא שאם לא אמר זמן ביום טוב ראשון, אומרו למחרת או ביום אחר מימי חול המועד.
 וכן הביא הרא"ש. ויש מי שכתב בדעת הראשונים שלא הביאו זאת, שלא אמרו כן בגמרא אלא בדרך דחיה אבל לפי האמת אין לומר זמן בחול המועד (עפ"י הגהות רא"מ הורביץ להלן נו.).
 ואולם הפוסקים נקטו להלכה לברך אף בחול המועד (ע' משנ"ב תעג סק"א).

ה. הפרים האילים והכבשים מעכבים זה את זה. רבי יהודה אומר: פרים אין מעכבים זה את זה [שהרי מתמעטים והולכים ואין מנינם קבוע בכל ימי החג].

א. מדברי הרמב"ם (תמידין ה, כ) משמע שהמוספים אינם מעכבים זה את זה. ואין כן דעת הראב"ד. ואולם אם נשחטו [ויש גורסים: נמצאו] כולם – כתב הרמב"ם שמעכבים זה את זה (שם ה"ט. וע' חו"א לג, יט; לקוטי הלכות מנחות מד).

ב. מוספי שמיני עצרת, נראה שדינם כמוספי החג שכתוב בהם כמשפט ומעכבים (זבח תודה מנחות מד. אך צ"ע מלשון התוס' שם מה. ד"ה אלא).

ו. רבי יהודה אמר ששמיני עצרת טעון לינה בלילה שלאחריו בירושלים, אבל פסח שני מיעט רבי יהודה מלינה (ופנית בבקר והלכת לאהליך. ששת ימים תאכל מצות... – את שאינו טעון ששה אינו טעון לינה. ולא נתמעט אלא פסח שני, דומיא דפסח ראשון שעליו מדבר הכתוב). [ובפסחים (צה) מבואר שמחלוקת תנאים היא בדעת רבי יהודה, האם מחייב לינה בפסח שני אם לאו]. הביכורים, שנינו במשנה שטעונים לינה.

הרמב"ם השמיט דין לינה ברגלים ולא הזכירו אלא בביכורים (וערש"ש ר"ה ה.), ויש אומרים שנוקט להלכה חיוב אף בפסח שני, משום הקרבת הקרבן (עפ"י זבח תודה פסחים שם). ויש חולקים (אבי עזרי ביכורים ג, יד. וע' בשפת אמת).

ז. תנן: הביכורים טעונים קרבן (שלמים. ושמחת... – אין שמחה אלא בשלמים); ושיר (ושמחת בכל ה טוב); ותנופה (רבי יהודה דרש זאת מכפל והניחו והנחתו, ורבי אליעזר בן יעקב דרש בגזרה שוה יד – יד משלמים. ולדבריו כהן מניח ידו מתחת יד הבעלים ומניף. ויש דעה הסוברת שאין הביכורים טעונים תנופה (ע' מנחות סא; תוס'); ולינה (ופנית בבקר – כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא בבקר).

א. אופן התנופה; רש"י ותוס' כאן (ותוס' במנחות סא ור"ש ורא"ש בכורים ג; ספר יראים תנב) מפרשים שהבעלים אוהזים בשפת הטנא למעלה והכהן בשוליו. ויש מפרשים שיד הבעלים בתחתית הטנא ויד הכהן תחת ידם ממש ואינו נוגע בכלי (עפ"י רש"י מנחות סא; תוס' קדושין לו: תוס' שנין סוכה יט בתירוץ ראשון; תורי"ד קדושין לו. וכן משמע ברמב"ם – זבח תודה מנחות סא; מנ"ח שסו, י ועוד).
ב. במשנת ביכורים מפורש שהתנופה נעשית באמצע הקריאה, כשהגיע ל'ארמי אבד אבי'. ובספרי משמע ששתי תנופות היו; אחת תוך כדי הקריאה והאחת לאחריה, סמוך להשתחויה. ונראה שתלוי הדבר בדרשות התנאים למקור דין תנופה. ועוד יש לומר ששתי תנופות שאמרו בספרי לאו דוקא אלא ביכורים שאין עמהם קריאה היה מניפם בשעת השתחויה (עפ"י תוס'). והרמב"ם (ביכורים ג, יב) כתב הנפה אחת, בשעת הקריאה.

הרמב"ם (שם ה"ד) מנה שבעה דברים שהביכורים טעונים; הבאת מקום, וכלי, וקריאה, וקרבן ושיר ותנופה ולינה.

ההשתחויה שמתחווה לבסוף אינה שייכת למצות הבאת ביכורים אלא מחובת ביאת מקדש (הגרי"ד"ס, עפ"י הגר"א).

דף מח

צא. ההלל והשמחה שמונה – כיצד?